

VIA NEGATIVA

Kritika predstave Deveta kolektiva Via Negativa: Beseda ni konj

Via Negativa je v strukturi svoje najnovejše predstave Deveta klinično jasna in ne kopiči odvečnosti. **Bojan Jablanovec** in nastopajoči so s predstavo ustvarili performativni komentar Beethovnovе Devete simfonije, te najbolj čiste in glede na njen inherentni idealizem, ki je popolnoma v nasprotju z realnostjo, že kar pocukrane uglasbitve humanističnih vrednot. Njen četrti stavek, bolj znan kot Oda radosti, je postal himna Evropske unije – saj veste, tiste unije biopolitike in izrednega stanja, ki danes z rezalno žico razmejuje ljudi, ki so »vredni« dobrega življenja, od tistih, ki so zreducirani na gola življenja in na plečih katerih je privilegij prvih sploh mogoč.

Pia Brezavšček

3. februar 2017 00:00 ↻ 3. februar 2017 0:00

Predviden čas branja: 3 min

Predstava Deveta je performativni komentar na Beethovnovо Deveto simfonijo in njen četrti stavek, Odo radosti. (Foto: Marcandrea)

Posnetek simfonije se v njeni najbolj znani izvedbi dirigenta Herberta von Karajana, ki je bil po »sili« kariernih razmer tudi član nacistične stranke, zgolj z manipulacijo jakosti odvrti brez prekinitev. Njeni štirje stavki odmerjajo štiri jasno strukturirane prizore, ki so svojevrsten komentar na starogrško, natančneje aristotelovsko izhodišče humanizma, ki temelji na racionalnosti. Jablanovec razširja Aristotelove tri »načine prepričevanja« – Ethos (sklic na etiko), Logos (sklic na razum) in Pathos (sklic na čustva), ki so tudi temelji gledališke retorike – s četrtem prizorom, ki ga z označevalcem drugačnega reda, ki iztirja prve tri in s tem tudi aristotelovsko trikotniško dramatično strukturo, naslovi z Equus – z rodom živali, med katere spada tudi konj. Konj kot žival, kot izločeni ostanek. Konj kot žival, ki v nasprotju s človekom ni racionalna. Ali če hočete, v formuli, ki frazemu spreminja pomen: Beseda (logos) ni konj.

Prav konj je tista privilegirana ikonografska figura predstave, prek katere se pred nami že v prvem prizoru (Ethos) performerji razgalijo, medtem ko si jih (s sugestivno pomočjo opisa temperamenta vsakega izmed žrebet in kobil), kot živino/sužnje ogledujemo in ocenjujemo njihovo zgradbo. Zanimivo pa je, da je v končni fazi prav razum (logos), torej tisto, kar naj bi človeka razločevalo od živali, najbolj nasilen in divji princip razločevanja, ki legitimira najbolj divje, »živalsko« nasilje nad vsem, kar naj ne bi bilo človeško.

Tak humanizem je torej kriv tudi nasilja, ki se dogaja kot posledica vseh »izmov«, v imenu razločevanja in razmejevanja. V drugem prizoru predstave je to zelo plastično in po principu izčrpavanja prikazano tako, da performerji drug drugega prenašajo in se kot trupla odmetavajo ob hkratni akumulaciji projicirane in izklicevane množice vseh mogočih determinacij, čeprav se nam nekatere zdijo popolnoma neškodljive. A gre za princip, vsaka beseda (logos) je že nasilje, saj razločuje eno stvar od druge.

V tretjem prizoru, Pathosu, ko končno slišimo tudi evropsko odo, dobro ukročeni konji sedeč na stoli kopitljajo z nogami v ritmu radosti, kot bi bili na amfetaminih. Vedno pa je nevarnost, da kateri pobežlja – in zagradi pištolo, ker noče biti več del te »harmonije«. A vseeno se je bolj udobno prilagoditi in – beng beng – »počistiti« tiste bedake, tiste konje pred pragom.

Ta pametna, čeprav ne nujno »racionalna« režija nam ne polaga interpretacij v usta, ampak nam prej razgrne princip, kako mnenja nastajajo. In tako na koncu, ko se nam na pokopališču konjskih glav priklanajo lepo oblečeni, kultivirani ljudje, ploskanje (ki ni nič drugega kot patos poenotenja mnenj) kar malo obvisi v čudnem suspenzu.

Oder

Bojan Jablanovec in kolektiv nastopajočih: Deveta.

Produkcija Via Negativa. Stara mestna elektrarna, 29. januarja.